

Handout #5.0 Gerechtigheid in het verborgene

Tekstgedeelte

Mattheüs 6:1-4, 5-8 en 16-18

1 Wees op uw hoede dat u uw liefdegave niet geeft in tegenwoordigheid van de mensen om door hen gezien te worden; anders hebt u geen loon bij uw Vader, Die in de hemelen is.

2 Wanneer u dan een liefdegave geeft, laat het niet voor u uitbazuinen, zoals de huichelaars in de synagogen en op de straten doen, opdat zij door de mensen geëerd zouden worden.

Voorwaar, Ik zeg u: Zij hebben hun loon al.

3 Maar als u een liefdegave geeft, laat dan uw linker *hand* niet weten wat uw rechter *hand* doet,

4 zodat uw liefdegave in het verborgene zal zijn; en uw Vader, Die in het verborgene ziet, zal het u in het openbaar vergelden.

5 En wanneer u bidt, zult u niet zijn als de huichelaars; want die zijn er zeer op gesteld om in de synagogen en op de hoeken van de straten te staan bidden om door de mensen gezien te worden. Voorwaar, Ik zeg u dat zij hun loon al hebben.

6 Maar u, wanneer u bidt, ga in uw binnenkamer, sluit uw deur en bid tot uw Vader, Die in het verborgene is; en uw Vader, Die in het verborgene ziet, zal het u in het openbaar vergelden.

7 Als u bidt, gebruik *dan* geen omhaal van woorden zoals de heidenen, want zij denken dat zij door de veelheid van hun woorden verhoord zullen worden.

8 Word dan aan hen niet gelijk, want uw Vader weet wat u nodig hebt, voordat u tot Hem bidt.

16 En wanneer u vast, toon dan geen droevig gezicht, zoals de huichelaars. Zij vervormen namelijk hun gezicht, zodat zij door de mensen gezien worden als zij vasten. Voorwaar, Ik zeg u dat zij hun loon al hebben.

17 Maar u, als u vast, zalf dan uw hoofd en was uw gezicht,

18 zodat het door de mensen niet gezien wordt als u vast, maar door uw Vader, Die in het verborgene is; en uw Vader, Die in het verborgene ziet, zal het u in het openbaar vergelden.

Inleiding

In de eerste 18 verzen van hoofdstuk 6 ontmaskert Jezus in drie parallelle levenslessen de hypocrisie van de schriftgeleerden en Farizeeën. Jezus doet dat aan de hand van de manier waarop deze geestelijke leiders de drie centrale geestelijke oefeningen uit het Jodendom in praktijk brachten: vasten, bidden en geven.

Aan elk van deze drie oefeningen in gerechtigheid zullen we later nog afzonderlijk aandacht geven. Hier onderzoeken we de basis-elementen van deze drie lessen: de oproep om niet hypocriet te zijn, onze bevestiging niet bij mensen te vinden, maar alleen bij de hemelse Vader die in het verborgene is, je loon alleen van Hem verwachten. Het beoefenen van gerechtigheid in de verborgenheid voor het aangezicht van de Vader dus.

De inhoud van de levensles

**Wees op uw hoede (1a)*

De levensles begint met een dringende waarschuwing: pas op, gevaar! Blijkbaar komt er nu iets dat, als we niet oppassen zomaar kan gebeuren, ook wanneer we de beste intenties hebben. Want daar moeten we wel vanuit gaan bij de mensen die Jezus op het oog heeft: de schriftgeleerden en Farizeeën. Serieuze mensen, die echt werk maakten van een leven in gerechtigheid en dus ook van de drie centrale oefeningen in gerechtigheid volgens de joodse traditie: vasten, bidden en geven. Maar pas op, ook als je met de goede dingen bezig bent kan je toch op een verkeerd spoor terecht komen!

**Niet in de tegenwoordigheid van mensen om door hen gezien te worden (1b, 5b, 16b) (..) opdat zij door de mensen geëerd zouden worden (2b)*

Zoals steeds in de Bergrede daalt Jezus af naar de gezindheid van het hart en de diepste motieven van ons handelen. Waarom doen we ten diepste wat we doen? Wat daarvan naar buiten zichtbaar wordt komt vaak niet (helemaal) overeen met wat we er diep van binnen mee beogen. Wat de mensen in synagogen en op de hoeken van de brede straten van de schriftgeleerden en Farizeeën zagen was een breed uitgestalde vroomheid. Als ze vastten was dat - in zak en as - duidelijk zichtbaar/ Als ze een grote gift gaven lieten ze het letterlijk rondbazuinen. En als ze baden stonden ze stil op een hoek van de straat. Waarom deden ze dat? De woorden 'om door hen gezien' te worden geven inzicht in het diepste motief: om bewonderd te worden. Het Griekse woord betekent letterlijk: met bewondering aanschouwen. Om die bewondering ging het hen, maar ook om de verering door de mensen. Alles léék om God te draaien, maar Jezus, de kenner van de harten, ziet dat het vooral om henzelf draait. NB: In 5:13-16 roept Jezus juist wél op onze goede daden te laten zien, maar dan ook wel met een ander motief: dat ze de Vader in de hemel ervoor zullen danken! Het motief is dan dus de eer van God en niet die van jezelf.

**Zoals de huichelaars in de synagogen en op de hoeken van de straten (2b, 5a, 16a)*

Voor bovenbeschreven gedrag gebruikt Jezus een woord dat ook in onze taal terecht gekomen is: hypocriet. In het Grieks: hupokritès. Het woord komt uit de toneelwereld van toen, waar acteurs vaak maskers droegen om een bepaalde rol te vertolken. Jezus gebruikt het dus om aan te duiden hoe ons gedrag, zelfs het vroomste, niet in overeenstemming met ons hart kan zijn.

**Anders hebt u geen loon bij uw Vader, die in de hemelen is (1c) (..) voorwaar, Ik zeg u: Zij hebben hun loon al (2c, 5c en 16c)*

Het woord 'loon' is een belangrijk woord in het toenmalige Jodendom. Volgens de rabbijnen was het geven van aalmoezen een religieuze oefening die een grote beloning beloofde. Uiteraard bedoelden zij daar een hemelse beloning mee, een toekomstige beloning in het eeuwige leven. In de ogen van de mensen verdienden de geestelijke leiders vast en zeker een grote beloning met hun geestelijke inspanning. De woorden van Jezus moeten dan ook een grote schok hebben gegeven: het enige loon voor hypocrisie is het loon van de bewondering van de mensen! Het is een interessante uitspraak van Jezus: God geeft in zo'n geval de beloning die ten diepste beoogd werd, maar ook niet meer dan dat!

**En uw Vader, Die in het verborgene ziet, zal het u in het openbaar vergelden (4c, 6c, 18c)*
Met het woord 'verborgene' komen we bij de kern van deze levensles. Letterlijk staat er: in het geheim.

-Jezus gebruikt het woord in deze drie lessen allereerst in de zin van 'ongemerkt' handelen. Of het nu om geven gaat, om bidden of om vasten, steeds moedigt Jezus aan dit buiten het gezichtsveld van mensen te houden. Daarmee haal je in feite de angel al uit het 'om door de mensen gezien te worden', je wordt gedwongen om aan een ander soort beloning dan waardering of bewondering van mensen te denken.

-De tweede betekenis van het woord 'verborgene' verwijst naar de intieme, persoonlijke omgang met God. Met een oude uitdrukking: de verborgen omgang met Hem (denk aan Psalm 25). Doe je geestelijke oefeningen ten diepste alleen voor Hem, uit liefde voor Hem, in gemeenschap met Hem. Wie dat doet zal een veel grotere beloning krijgen, een verborgen beloning. Wat die beloning precies inhoudt laat Jezus in het midden, maar in het geheel van de Bergrede is toch wel duidelijk wat Hij bedoelt. In het voorgaande hebben we geleerd dat Jezus alles telkens weer terugbrengt tot: keer je om, want het Koninkrijk is nabij. Je geestelijke oefeningen in het verborgene doen betekent dan ook eigenlijk niet anders dan: ze in het Koninkrijk verrichten. Puttend uit de overvloed van goddelijke liefde en genade, van de interactieve aanwezigheid van Vader, Zoon en Geest, zullen we altijd de ervaring opdoen dat geven ons rijker maakt, bidden ons meer verbindt met God en dat vasten ruimte maakt voor waar het echt op aankomt. Voor wie oefent in het Koninkrijk is een bron van overvloedige gerechtigheid en goedheid beschikbaar en rijker kan een mens niet zijn.

De (mogelijke) betekenis voor vandaag

Geestelijk leiderschap en hypocrisie

In deze les legt Jezus heel scherp de vinger bij het gevaar van hypocrisie in geestelijk leiderschap. Dat is een actueel thema, want hypocrisie wordt (geestelijke) leiders zwaar aangerekend vandaag de dag. En terecht. Jezus leert ons hier dus dat we zeer moeten waken tegen hypocrisie. Nu is hypocrisie een veelkoppig monster. In de narcistische variant gaat het om diepe behoefte aan zelfverheerlijking, met alle gebrek aan zelfreflectie van dien. Narcisme komt bij geestelijke leiders helaas vaak voor (volgens Amerikaans onderzoek bij zo'n 25 % van de voorgangers!).

De variant waar Jezus de vinger bij legt is echter subtieler. Het is een vorm van leiderschap dat er voor de bühne goed uit ziet, maar waar het hart niet in mee komt. Iedere geestelijke leider die zichzelf heeft leren kennen weet dat wat je zegt niet altijd overeenkomt met wat je in je hart ervaart of gelooft.

Jezus zelf laat ons zien wat oprecht geestelijk leiderschap echt is. In alles wat Hij doet en zegt zoek Hij de verbinding met zijn hemelse Vader, uit alles wat Hij doet blijkt dat zijn hart erin zit! Naar dat beeld mogen we ons richten als tot leiderschap in het Koninkrijk geroepen worden.

Valse zekerheid: je identiteit zoeken in de waardering van mensen

Het is de zoektocht van alle tijden, maar zeker ook die vandaag: waar ontleen je je identiteit en zelfvertrouwen aan? Jezus zag bij veel geestelijke leiders gebeuren dat ze juist in hun vroomheid een masker droegen en dus eigenlijk toneelspeelden.

In onze tijd van sociale media is de verleiding om je van je beste kant te laten zien aan de wereld groot. De foto's zijn prachtig, maar van binnen ziet het er anders uit: onzeker, gebroken, kwetsbaar. Op Linked-In is inmiddels een heel cultuurtje ontstaan van waardering uitspreken voor anderen om daarmee toch ook vooral jezelf te laten zien.

Op het gebied van liefdadigheid (geven) komen we ook in een raar spanningsveld terecht. Waarom laten mensen hun naam op een gevel zetten als ze een donatie geven? Is het om de zaak te dienen of toch om hun naam te vereeuwigen en een 'legacy' na te laten?

Jezus leert ons in de Bergrede onze identiteit te vinden in het Koninkrijk van God. In dat Koninkrijk is je diepste identiteit dat je kind van de hemelse Vader bent, een Vader die je zijn geliefde kind noemt. Wat willen we nog meer?

Verborgene omgang met de Vader

Het geheim van alles is de verborgene omgang met de Vader. Leven in het Koninkrijk is eerst en vooral een leven voor het aangezicht van de Vader van Jezus. De drie oefeningen die in dit gedeelte genoemd worden kunnen er alle drie aan bijdragen dat we die verborgene omgang zich verdiepen. Bidden, vasten, geven, alle drie kunnen ze onze verbondenheid met de Vader en zijn overvloed verdiepen.

Jezus zelf trok zich regelmatig terug op een eenzame plaats, soms nachten lang. Daarmee maakte Hij duidelijk dat Hij alles wat Hij nodig had en te geven had ontving van zijn Vader. Maar ook maakt Hij duidelijk dat Hij alles wat Hij zei en deed ten diepste voor zijn hemelse Vader deed, om Hem te eren en groot te maken.

De oude Puriteinen gebruikten hiervoor een mooi beeld: zingen voor een gehoor van Eén! Je dienst verrichten (performen) in het besef dat er maar Eén is die je echt ziet, in wat je doet en wat je beweegt. Niet in het angstige besef van het Alziend Oog (oordelend en afkeurend) maar juist van de liefhebbende Vader die je diepste verlangens vervult en je leven vrucht wil laten dragen voor anderen.

Verdiepende vragen

1. Herken je de neiging om dingen, ook die in het geloof, te doen om door de mensen gezien te worden? Waar verlang je dan eigenlijk naar?
2. Wat leert deze levensles je over leiderschap? Hoe moedigt Jezus je aan om oprecht en authentiek te zijn? Ken je (geestelijke) leiders die zo zijn?
3. Hoe ziet 'in het verborgene' er voor jou concreet uit als je geeft, als je bidt, als je vast? Heb je er een ruimte voor? Maak je er ruimte voor in de tijd?
4. Wat kun je zeggen over het 'loon' dat je hebt ontvangen op de momenten dat je gerechtigheid in het verborgene deed?

Oefening: Afzondering

Afzondering is een belangrijke geestelijke discipline.

Hoe zonder jij je af van de wereld om je heen?

Hoe vind je de Vader daar?

Ervaar je dan ook dat Hij je ziet?